

Přetrvává u nás jeden paradox: Na jedné straně obrovský rozmach vysokoškolského vzdělávání (téměř 400 000 studentů na českých vysokých školách a více než 16 000 jejich učitelů) a na druhé straně slabá rozvinutost příslušné disciplíny nazývané vysokoškolská pedagogika. A to přesto, že tato vědecká disciplína má u nás historické kořeny již od počátku 20. století, v pracích P. Drtiny, O. Kádnera, V. Příhody a dalších. Je proto užitečné, že se nyní objevila monografie, která se poměrně komplexně touto disciplínou zabývá.

Kniha byla vytvořena pracovníky Institutu vzdělávání a poradenství České zemědělské univerzity v Praze, pod vedením prof. Milana Slavíka, a pracovníků obdobných institucí na Mendelově univerzitě v Brně a Slovenské zemědělské univerzitě v Nitře. Jsou to tedy autoři spojení se zemědělskými a lesnickými vědami, avšak monografie má obecný charakter, není nijak obořově jednostranná. Je psána tak, že ji mohou využívat akademičtí pracovníci na všech fakultách vysokých škol. Podívejme se nejprve na její obsahovou strukturu.

Jak se konstatuje v obecném vymezení hned na začátku knihy, „vysokoškolská pedagogika je disciplína, která se věnuje edukačním procesům a jevům na terciárním stupni vzdělávacího systému“ (s. 11). Příznacným

rysem práce je to, že přistupuje k problematice vysokoškolského vzdělávání komplexně, tj. propojuje záležitosti didaktické (co a jak se ve vysokoškolském prostředí vyučuje) s aspekty pedagogicko-psychologickými, týkajícími se specifických aktérů vysokoškolského vzdělávání, tj. studentů a učitelů, jejich vztahů a komunikace. Z celkem devět kapitol se úvodní kapitola zabývá úvodem do základů pedagogiky, seznamuje s tím, co jsou strategie a cíle vysokoškolské výuky. Podobně druhá kapitola prezentuje základy psychologie osobnosti pro vysokoškolské učitele, zřejmě za tím účelem, aby si tito pracovníci byli vědomi, že jejich partnery jsou studenti se specifickými osobnostními a komunikačními charakteristikami.

Jádrem a největším přínosem knihy jsou dle mého názoru následující kapitoly: Nejprve třetí kapitola o profesním standardu vysokoškolského učitele. M. Slavík v ní popisuje, jakými kompetencemi má být tento profesionál vybaven. Argumentuje, že je zapotřebí zdokonalovat profesní přípravu zvláště mladých učitelů na vysokých školách, zejména začleňováním kurzů didaktických a profesních dovedností. Rozvíjí tak tezi, kterou tento autor vyjádřil dosti vyhraněně (ovšem oprávněně) již v Předmluvě: „*Nabízí se otázka, proč by český vysokoškolský student měl být odkázán na zkušenostní experimentování*

začínajících, ale mnohdy i „zkušených“ vysokoškolských pedagogů? Není problém s nízkou motivací vysokoškolských studentů a s vysokým procentem jejich neúspěšnosti také dílem nedostatečné pedagogické kompetence vysokoškolských učitelů?“ (s. 9–10).

V souladu s tím se další kapitoly zabývají konkrétními záležitostmi důležitými pro práci vysokoškolských učitelů, jako je rozvoj dovedností v pedagogické komunikaci; psychické charakteristiky vysokoškolských studentů; výuka studentů se speciálními vzdělávacími potřebami; didaktická technika a informační technologie. Zvláště poslední dvě oblasti jsou přínosné: Pokud vím, o vzdělávání vysokoškolských studentů, kteří jsou zdravotně postiženi, u nás neexistují skoro žádné publikace, které by vysvětlovaly učitelům, jak mají tyto studenty podporovat, a to specificky podle druhu postižení.

Rovněž kapitola o současné informační a komunikační technologii ve vysokoškolském vzdělávání je velmi prospěšná, neboť popisuje konkrétní technické prostředky, jež jsou využívány studenty a zčásti i učiteli, např. e-learning, m-learning, blogy, wiki systémy a další. V této souvislosti je zajímavá část pojednávající o věrohodnosti digitálních systémů a o ochraně duševního vlastnictví digitálních zdrojů, což jsou problémy dnes stále aktuálnější.

V jedné ze závěrečných kapitol je věnována pozornost problémům evaluace ve vzdělávání a hodnocení výsledků výuky. Je zde podrobnější výklad o tom, jak se provádí evaluace vzdělávání na České zemědělské univerzitě. Zejména je popsána metodika zjišťování výsledků vzdělávání, především s aplikací v písemných testech, s objasněním jejich struktury a charakteristik. Bylo by jistě užitečné, kdyby se podařilo shromáždit informace o těchto evaluačních nástrojích i z jiných vysokých škol a fakult, takže by tyto nástroje mohly být porovnány.

Publikace M. Slavíka a kol. je bezesporu výborným příspěvkem k rozvoji vysokoškolské pedagogiky u nás jako teoretického oboru a současně je i vhodnou příručkou pro práci vysokoškolských učitelů. Kniha se opírá o četné české, slovenské a zahraniční zdroje. Je potěšitelné, že autoři čerpají z pedagogické literatury vztahující se nejen k vysokoškolské pedagogice (zejména publikace J. Vašutové, D. Linhartové aj.), ale i z dalších prací české a slovenské didaktiky, které se k vysokoškolskému vzdělávání přímo nevztahují (práce J. Maňáka, T. Janíka, P. Knechta aj.), i pedagogické a sociální psychologie. Jde o moderní, interdisciplinárně pojatou kolektivní monografii s praktickým přínosem.

Jan Průcha